

VEČERNI LIST

NEODVISEN DNEVNIK

Cena celoletna po pošti K 40.—, za Ljubljano K 36.—
 polletna " " 20.— " " 18.—
 četrtletna " " 10.— " " 9.—
 mesečna " " 3.50. " " 3.—
 Uredništvo in uprava: Kopitarjeva ulica 6. — Telefon 50.

Inzerati: Enostolpna petliversta (50 mm široka in 1 mm visoka ali nje prostor) za enkrat po 50 vna., za dva-
 ta večkrat po 45 vna. — Ob sobotah dvojni tarif. —
 Poslano: Enostolpna petliversta K 1.—, — kakega esak
 dan, izveniši nedelje in praznike, ob 8. uri popoldne.

Veliko razburjenje v Belgradu.

Jugoslovanski klub zahteva pojasnil.

Posebno poročilo »Večernemu listu«.

Belgrad, 16. marca. Vest »Večernega lista« o neugodni konečni odločitvi naših meja je Jugoslovanskemu klubu došla danes zjutraj preko Zagreba. Ker poročilo ni uradno, je klub takoj poslal svojega podpredsednika dr. Janka Šinarka k ministrskemu predsedniku po informacijo.

V klubu je nastalo veliko vznemirjenje in ogorčenje. — V klubu je soglasno

mnenje, da tako skrajno krivične rešitve našega mejnega vprašanja naš narod nikdar ne bo priznal.

Vlada je klub obvestila, da ni dospele nobene uradne poročila in da taki vznemirljivi vesti sploh ne more verjeti.

Vsed tega je klub opustil nadaljne korake.

Ljubljana manifestira.

Ljubljana, 16. marca. Poročilo, da je glede naših meja na zahodu že padla odločitev in da zgubimo Gorisko, Trst in Istro, se je bliskoma razširila po Ljubljani in deželi. Povsod je ta vest povzročila velikansko ogorčenje in globoko žalost. Po Ljubljani smo videli, kako so mnogo goriske begunko jokale. Že na vse zgodaj so raz ljubljanske hiše zaplapolale črne zastave. Okoli 11. ure popoldne se je pred pošto zbrala velika množica, da dá očitno luška svojemur ogorčenju. Izpred pošte je množica s slovenskimi trobojnicami, ovitimi s črnimi flori, na čelu korakala pred

magistrat, nato mimo škofije, Jugoslovanske tiskarne, čez mesarski most, po cesti sv. Petra mimo Uniona, sodnije, kavarno Evrope in dalje po Bleiweisovi cesti pred vladno palačo. Tam so zavili slovenske trobojnice v žalne trakove. Sledilo je več govorov, v katerih so govorniki med drugim odobravanjem množice ogorčeno protestirali proti zločinskemu pohlepu Italije. Po govorih se je množica mirno razšla. Gostilne, kavarno, gledišči in kino so bili zaprti. Demonstracija se je vršila v popolnem redu.

Razglas deželne vlade za Slovenijo.

LDU Ljubljana, 16. marca opoldne. Deželna vlada za Slovenijo razglasa, da se v soboto in danes v ljubljanskih dnevnikih priobčene vesti o baje že gotovi uredbi naše zapadne meje nikakor ne po-
 trjujejo. Osrednja vlada v Belgradu glasom danes v Ljubljano dosepelega službenega poročila ni prejela nobene vesti, ki bi potrjala istinitost iz Ženeve odnosno iz Berna v Ljubljano dospelih brzojavk, nanašajočih se na jugoslovansko-italijansko obmejno vprašanje. Spričo takega položaja je deželna vlada za Slovenijo z ozirom na poulične manifestacije, ki so se vršile v Ljubljani danes dopoldne, po mestu dala

ališirati nastopni lepak: »Someščani! Vesti o neugodni ureditvi zapadne meje nikakor niso potrjene. — Osrednja vlada v Beogradu ni prejela nobenega poročila, ki bi dalo povoda za vznemirjanje. — Razumemo globoko razburjenje, ki se je polastilo vse javnosti. Toda ne izgubimo previdarnosti in obzirov na tukaj bivajoče predstavnike ententnih držav! — Dokler ni gotovosti, ohranimo mirno kri ter pokazimo svetu, da smo v istini kulturni narod, ki zasluži, da se upošteva njegove upravičene želje! — V Ljubljani, dne 16. marca 1919. — Deželna vlada za Slovenijo: dr. Janko Brejc, predsednik.

Volja do življenja.

Sobotna brzojavka »Večernega lista«, da so na mirovnem posvetu prisodili mo-
 gočnjaki našo Gorico, naš Trst in našo Istro — italijanskemu imperijalizmu je v celi jugoslovanski javnosti vzbudila vihar ogorčenja in protestov. — V Zagrebu je priredila »Narodna politika« posebno izdajo in Zagreb je že v soboto zvečer zaloval. Včeraj zjutraj je za vest izvedel Belgrad in tudi tam so se dvignili veliki in glasni klici ogorčenja in protesta. Maribor in Celje sta priredila sijajne manifestacije shode, Ljubljana je razobesila črne zastave in množice ljudstva so včeraj na ljubljanskih ulicah podajale dokaze volje, da nočemo smrti, marveč da se nam boča svobode in življenja!

Vlada v Belgradu in v Ljubljani izjavlja, da uradno ni še nič znanega o tem, da bi bili v Parizu naše Primorje prisodili Italiji. Toda jasno je, da je kocka že padla in da Wilson sedaj sklepe svojih prijateljev še proučuje. Ali se bodo ti ozirali na njegove ugovore? Položaj v Parizu je za nas slab in žalosten. To naglašajo soglasno poročila iz Pariza. Ta obupnost zveni tudi iz regentovega govora, ki ga je včeraj govoril v Belgradu.

Najsi bi tudi bilo res, da so te vesti došle v svet, inspirirane od strani entente, ki bi hotela vedeti, kaj bi mi rekli na to, ne smemo molčati. Toda po skušnjah, ki jih imamo, ne verujemo, da bi se desetorica mogočnjakov na tako nežni način hotela informirati o našem počutju.

Vrzmimo raz sebe vse diplomatske ozire in povejmo na glas, da take krivice naš narod nikdar ne bo priznal!

Naše zaupanje v pravico je večje kot moč italijanskega meča in naša volja do življenja večja in jačja kot na ognjenikovem podstavku sloneči imperijalizem zaodnega kapitalizma!

Severni Slovenci za svoje brate na Primorskem.

Velik protestni shod v Mariboru.

LDU, Maribor, 16. marca. Po dopoldanskih tusem došlih časniških poročilih glede usode Goriške, Reke itd. se je spotoma na ulicah od Slovenca do Slovenca, posebno od strani tu bivajočih slovenskih Primorcev razvila agitacija za protestni shod. Že pred 6. uro zvečer je bila velika dvorana Narodnega doma natlačeno pol-

na. Ob otvoritvi shoda sta bili tudi mala dvorana in galerija prenapolnjeni, mnogo ljudi pa je moralo stati zunaj na stopnicah. Po splošni sodbi je bilo nad 3000 udeležnikov. Shod je otvoril podpredsednik okrajnega odbora JDS dr. Koderman. Že njegov pozdravni govor je navzoče iz-
zval k živahnemu pritrdjevanju.

Govor poverjenika dr. Verstovška.

Prvi govornik, poverjenik dr. Verstovšek, je v svojem vsem navzočim globoko v srce segajočem govoru bil opetovano z naravnost viharim pritrdjevanjem prekinjen. Ne le ženstvo, marveč tudi moške, so med govorom jokali, zlasti ko je govornik v pozdravnem nagovoru izjavil: »Tisti čas so minuli, ko se je z nami delalo, kar se je hotelo. To kličemo tudi o naši usodi odločujoči desetorici danes. Tudi od nje si ne pustimo kršiti svojih pravic. Naš narod je krepak in ne bo se dal brez boja uničiti. Mi naj se damo Lahom pod nož? Naj poginemo vsi!« (Pri teh besedah je nastal tak vihar v dvorani, da je moral govornik prekiniti. (Ko se je razburjenje poleglo je govornik nadaljeval: »To nam hočejo dati za tisočletne krivice in to naj bi nam dali tisti veliki narodi, ki so sedaj skozi pet let trdili, da se bore le za pravice malih narodov.«

Govornik je bil zopet prekinjen z viharimi fuj-klici. Vihar pa je dosegel vrhunec, ko je govornik izjavil: »Če nam vzamete te naše brate na sinjem jugu, tedaj organiziramo do zadnjega moža vstajstvo,

da vržemo Lahe tja, kamor spadajo. Umirali smo za druge, tem manj se bojimo umreti za naše brate. Ne bomo sami, z nami imamo naše brate Hrvate in osvoboditelje Srbe. (Burni živio-klici.) Ne klonimo, glavo kvišku! Kot član deželne vlade pa vas prosim, ohranite mirno kri.« — Govornik je končno omenjal težkoče, s katerimi se ima boriti naša mirovna delegacija v Parizu, ker laška propaganda onemogočuje, da bi se naše zadeve pojasnile v javnosti. S klicem: »Gorje tistim, o katerih bi se dognalo, da z nami barantajo. Ko pride prvi trenutek vsi na krov!« je končal govornik.

Za dr. Verstovškom je nastopil profesor Voglar, kot zastopnik narodnega predstavnštva v Belgradu. Tudi njegov poziv: »S kako silo bi mi zgrabili za orožje, če bi morali braniti svoje ljudi« je razvnel burno odobravanje. Viharno pritrdjevanje pa je sledilo izvajanju o namenu tega shoda, »da slišijo naše besede naš kralj, naš regent, oni tam v Parizu in naši bratje v Primorju.«

General Maister kliče.

Ko bi se imele prebrati resolucije, je stopil na oder nepričakovano general Maister z viharimi živio-klici pozdravljen. Generalu se je raz obraz bralo globoko užaljenje, ginjenost in sočutje pod čegar utisom je general tudi v prvem delu svojega govora pojasnjeval, kako smo mi postopali pravično napram Nemcem, katerim nismo osvojili niti ene vasi, dočim so nam Lah ugrabili kar cele naše najlepše okraje. Govornik se je obrnil s prošnjo do kralja

Petra in regenta Aleksandra ter do zastopništva srbskega naroda, ki naj gredo z nami v Pariz, kjer proglasimo tak protest, da ga mora čuti ves svet. (Viharno pritrdjevanje.) Govornik je končal: »Bog živi kralja Petra in z besedami: »Ko zarožlja moja sablja, sem prepričan, da ne bo nihče tu med nami, ki bi ne šel z menoj v boj za naše brate, v boj za Jugoslavijo!« Zadnje besede so bile skoro udušene v orkanu svečanega pritrdjevanja.

Zastopnik goriških Slovencev.

Za generalom se je oglasil tudi njegov adjutant nadporočnik Cigoj, rodom iz Goriške, ki je globoko ginjen v imenu prizadetih goriških bratov izrekel iskreno zahvalo za ta veličasten protest. Opisal je, kako se je zrušila stara Avstrija in enako se mora zgoditi tudi, ako nas res zadene

usoda, ki nam preti iz Pariza. Dolgo to ne bo trpelo, ker naše ljudstvo tam doli tega trinoštva ne bo hotelo prenašati. O prvi priliki se bo otreslo tega jarma. Oni, ki netijo iskre, bodo doživeli ogenj. Ko nam zasije svoboda, tedaj bratje, navide-
nje. (Burno odobravanje.)

Resolucije.

Dr. Lipolt je prečital soglasno sprejete resolucije, ki se glase: Vesti, da se nam hoče vzeti našo Goriško, Trst, Istro in Dalmacijo in da se hoče jugoslovansko Reko internacijonalizirati, so nas skrajno

razburile. Ves Maribor in vsa naša severna meja protestira z ogorčenjem proti takemu nasilju, ki ne bo prineslo svetu zaželenega miru in nas tira v obup. Naša zemlja nam je sveta. Stojimo vsi kakor en

Hrvatsko časopisje protestira.

LDU Zagreb, 16. marca. Kakor smo že včeraj javili, je vest, ki so jo zagrebški listi prejeli iz švicarskih diplomatskih krogov, vzbudila med meščanstvom razočaranje, ogorčenje in nezadovoljnost. Iz dosedanjih dogodkov se jasno vidi, kako usodno bi bilo neugodno rešenje našega narodnostnega problema za mir vse Evrope. To ogorčenje in bol dobiva markantnega odmeva tudi v vsem zagrebškem časopisju. Tako piše »Riječ Srbov, Hrvatov in Slovencev« med drugim: »Naša delegacija je, naslanjajoča se na Wilsonov program, kjerkoli je bilo mogoče, zastopala integralnost, kar istočasno znači za nas in vso Evropo edino razumno rešitev našega narodnega problema — ujedinenje naroda na vsem etnografskem neprekinjenem teritoriju. Tako rešitev so današnji gospodari sveta odbili. Oni so se odločili za kompromis. Oni nosijo tudi odgovornost za stanje, ki iz tega nastane. Danes izjavljamo, da to ni nikak kompromis, nego diktat močnejšega. In temu primerno bi imel ves naš narod zavzeto stališče. — V nič manjšem ogorčenju piše »Gbor«: Od najhujšega našega dušmana nismo z ničemer zaslužili naše sedanje usode. Ne stremimo za tujim imetkom, ne prisvajamo za sebe ono, kar ni naše, toda z rodne grude se nočemo premakniti niti za širino slamice, ki je zrastle na njej. Oni, ki hoče vzeti zemljo, kjer odmeva naš jezik in pismo, naj ve, da znamo zamenjati praotčevske javorove gosli s težkim buzdovanom. Materinska beseda, junaški odpor in ljubezen napram materi, naši s krvjo natopljeni prej razdeljeni, danes zedinjeni zemlji, so nerazdruženo zvezani eno z drugim. Tudi tedaj, ko smo bili razdeljeni, smo se našli skupaj v borbi za naše pravice, in tudi danes se hočemo najti v skupnosti. Tudi danes hočemo združiti skupaj našo žalost in premagati ono, kar se nam je pripetilo. — »Narodna Politika« piše: Ne vemo za gotovo, ali je resnična vest, da je v Parizu preko 700.000 Jugoslovancev obsojenih na nadaljnje robovanje italijanskemu imperijalizmu. Ne moremo verovati, da so se zapadni zastopniki demokracije, ki so pristali na 14 Wilsonovih točk, sami s seboj igrali. Govori se o neki avtonomiji, ki bi naj jo dobili Jugoslovani pod italijanskim jarmom. Kaj bi bila ta avtonomija, dokazujejo sedaj Italijani v okupiranih krajih. Vest sveta ne bo zaveznica Italije, ampak zaveznica Jugoslavije, kajti Italija hoče stopiti na mesto Nemčije in potegniti na sebe mržnjo vseh pravičnih ljudi. Na mestu Garibaldija in Mazzinija bomo videli v Italiji Bethmanna-Hollwega, Ludendorfa in Hindenburga. — »Agramer Tagblatt« istotako obsoja neiskreno postopanje napram našemu narodu z besedami: Z globoko boljo in neizmernim ogorčenjem gledamo, kako se naša vera v Pariz polega. Vera v pravično sodišče velevlasti, ki so se štiri leta borile za najlepše fraze, da se hoče osvoboditi ravno male narode. A to, kakor da bi bila samo šola. To je šola z vero in zaupanjem malega naroda, ki se čuti razočaranega s prvimi ponižanjem v svojem čustvovanju.

mož za zadnjo našo vasico. Veliki printipi samoodločbe in osvobojenja do sedaj brezpravnih narodov, ne smejo postati prazne fraze. S temi principi stojimo in pademo ter jih hočemo braniti do zadnje kaplje svoje krvi. Pozivljamo belgrajsko in našo delegacijo v Parizu, da prepreči to nasilje, in apeliramo na pravicoljubje in vest vsega kulturnega sveta, da da pravici zahtevano zadoščenje.

Ententni generali v Ljubljani. Italijana še ni.

Ljubljanski dopisni urad poroča z dne 17. marca: Med tem, ko so izmed štirih generalov, ki jih je pariški najvišji vojni svet delegiral, da preiščejo takozvani ljubljanski in zaloški dogodek, dospeli že v Ljubljano ameriški general Treat, angleški general Gordon in francoski general Savy, do sedaj italijanskega generala Se-

Po resoluciji je sklicatelj Koderman še enkrat pozval navzoče, naj to manifestacijo mirno končajo brez izgrede na ulici. Ko se je shod že razhajal, je stopil na oder neki srbski častnik, ki se je v daljšem govoru izjavil solidarnim z našim protestom. — Množica je po zaključitvi shoda navdušeno odpela »Lepa naša domovina«.

greja, ki je bil v to ententno komisijo delegiran kot zasatopnik Italije, še ni iz znanih vzrokov v Ljubljano. Kakor je znano, je general Segre v Ljubljano uvedel italijansko subkomisijo s pretvezo, da bo nadzorovala ententne transporte živil na Dunaj in v Prago in repatriacijo beguncov v zmislu pogodbe za premirje.

Svečana seja narodnega predstavništva.

LDU. Belgrad, 16. marca. (JDU.) Današnja svečana seja narodnega predstavništva je bila napovedana na 10. uro dopoldne. Že mnogo pred začetkom se je zbrala kljub dežju pred poslopjem narodnega predstavništva in pred stanovanjem regenta Aleksandra ogromna množica meščanov, ki je nestrpno pričakovala regentovega prihoda. Malo pred 10. uro dopoldne je prikorakal 2. pešpolk z oddelkom mitraljez in vojno godbo. Postavil je špalir od regentovega stanovanja do starega dvorca, v katerem zboruje narodno predstavništvo. Na obeh koncih špalirja je bila postavljena po ena vojaška godba. Sejo narodnega predstavništva je otvoril predsednik dr. Draža Pavlovič ob 10. uri in jo prekinil, ko se je približal regent. V vladnih klopeh so bili navzoči vsi ministri razen ministrskega predsednika, ki je došel v regentovem spremstvu. V diplomatskih ložah so sedeli akreditirani poslaniški prijateljskih držav in šefi podpornih misij. Galerije so bile prenapolnjene z občinstvom. Razgovori navzočih so se vrtili samo okrog dveh točk, o prestolnem govoru in nepovoljnih vesteh o pariški konferenci. Ob 10. uri 25 minut sta se podala regent in predsednik vlade Stojan Protić na pot v narodno predstavništvo. Ko je na stopil regent na ulico, ga je pozdravil narod z navdušenimi vzkliki in ovacijami, ki so se nadaljevale ves čas do vhoda v stari dvorec. Pred regentovim vozom in za njim je jezdilo po pol eskadrona kraljeve garde. Godbi sta svirali srbsko, hrvaško in slovensko himno. Pri vhođu v

narodno predstavništvo je pričakovalo regenta predsedništvo zbornice ter ga peljalo v dvorano. Vsa dvorana z ložami in galerijami vred je regenta pri vhođu burno pozdravila. Predsednik dr. Draža Pavlovič ga je povabil na njegovo mesto pod slavnostnim baldahinom, okrašenim s sliko kralja Petra in z novim državnim grbom. Za pozdrave se je zahvaljeval regent prijazno s prikloni in mahljaji rok. Ko so se ovacije nekoliko polegale, je regent vstal in med napeto pozornostjo otvoril v imenu kralja Petra I., kralja vseh Srbov, Hrvatov in Slovencev sejo narodnega predstavništva s prestolnim govorom, ki ga je poslušala vsa zbornica stoje. Topli neposredni ton regentovega govora je vplival na vse navzoče izredno prijetno in domače. Ko je prestolonaslednik končal, se navdušenje in odobravanje kar ni hotelo poleči. Regent je zapustil nato v spremstvu ministrskega predsednika narodno predstavništvo in se vrnil v svoje stanovanje. Občinstvo je kljub dežju vztrajalo na ulici in mu prirejalo vnovič priske ovacije. Godbi sta sedaj zaigrali vse tri himne. Ob 10. uri 50 minut je zaključil predsednik dr. Draža Pavlovič svečano sejo. Vojaštvo, ki je tvorilo špalir, je nato defiliralo pred regentom in ministrskim predsednikom.

LDU. Belgrad, 16. marca. (JDU.) Prihodnja seja narodnega predstavništva je sklicana za jutri ob pol 10. uri dopoldne. Na dnevnem redu je volitev v razne sekcije in odbore ter nadaljevanje verifikacijske debate.

Prestolni govor regenta Aleksandra.

Belgrad, 16. marca.

Njegovo kraljevo Veličanstvo prestolonaslednik regent Aleksander je danes, v nedeljo, 16. marca 1919, ob pol 11. uri dopoldne svečano otvoril zasedanje začas-

nega narodnega predstavništva z nastopnim prestolnim govorom:
Gospodje narodni predstavniki!
V imenu Njegovega Veličanstva, na-

Obupno stanje naših ujetnikov v Italiji.

Žalostni dokumenti. LDU Dalmatinski dopisni urad objavlja: Imamo nekoliko pisem novejšega izvora, ki so jih pisali svojim rodbinam naši vojaki iz ujetniških taborov v Italiji. Vsa ta pisma dokazujejo, kako veliko je suženjstvo naših ljudi v italijanskih taboriščih in to vse zato, ker so Jugoslovani. Vsi ti nesrečniki ponavljajo eno in isto vprašanje: »Kdaj se bo končalo vse trpljenje in muke?« Pričajo o vsakojakih mukah, ki so jih pretrpeli v ujetništvu. Posebno zanimivo, a zaradi tega tudi najžalostnejše je pismo, ki ga piše neki mladi Kotorčan svojemu očetu. V njem je nekaj zelo značilnih stavkov, ki jasno osvetljujejo postopanje italijanskih častnikov in vojakov z našimi ljudmi. »Počivamo že 4 mesece pod vedrim nebom, na prostem v blatu do kolen. Hrana nam je oslovo meso, a dobivamo ga le poredkoma. Stotinja je imela 100 ljudi, a mnogi izmed njih so poginili pod šotori od gladi, mnogi pa zopet oboleli in se preselili v bolnišnico. Nadzornik tega taborišča je neki italijanski častnik, ki se posebno brezobzirno obnaša napram ujetnikom zlasti Dalmatincem. Ujetniki morajo plačevati še tisto borno hrano, ki jo pošilja italijanska vlada. Častnik kaznuje tudi za najmanjši povod. Pogosto ukazuje svojim vojakom, da zvežejo kakega ujetnika, ki ga potem puščajo v vezeh po 4 do 12 ur, dosikrat pa tudi celo božjo noč. Ta poročnik ne veruje ujetnikom, da so bolni, pa jih pušča v taboriščih, dokler sam ne uveri, da so nevarno bolni. Tako se pogosto zgodi, da umro ujetniki na poti iz taborišča v bolnišnico. To taborišče je nekje na levem bregu Plave. Ujetniki morajo pokopavati mrtve, ki so padli v zadnjih mesecih vojne. Sedaj je že mesec dni, odkar pokopavamo mrliča, pa jih še nismo pokopali.« Na koncu pravi: »Mi ne smemo pisati domov, da bi zvedli za naše muke in trpljenje.« Podobno se glase tudi druga pisma. Nesrečniki se boje, da ne bodo zdržali tako do dneva osvobojenja. »Slabo je in slabše ne more biti. Ne vem, koliko časa bo trajalo to stanje,« piše drug Kotorčan svoji ženi. Tretji piše svoji materi in brezupno vzdihuje: »Moj Bog! Ali bom še kdaj tako srečen, da vas vidim in objamem s svojimi rokami.« Splošno tožijo vsi, da trpe glad in da postopajo Italijani z njimi brezobzirno. Ker pa so večinoma bili dezertirji, ki so tvegali svoje življenje, samo da ne bi služili Avstriji, vsi preklinjajo čas, ko so pobegnili. To so žalostni, a jasni dokumenti o stanju naših ljudi v italijanskem robstvu.

Boji na Koroškem.

Ljubljanski dop. urad poroča dne 16. marca dopoldne: Dne 15. marca ob 8. uri 4 minut popoldne so Nemci sreljali na naše predstraže pri Krenovicah, zapadno od Velikovca. Na ostalih delih fronte nikakih važnejših dogodkov.

lega kralja Petra I., pozdravljam Vas in preko Vas ves naš narod, ki ga Vi danes predstavljate. Pozdravljam vse brate slavnega imena: srbskega, hrvatskega, slovenskega.

Z Vami vsemi delim neomejeno radost, da nam je Viša previdnost dala doživeti dan, ko se prvič v vsem dolgem zgodovinskem življenju povzdignemo zavestno do sreče: da v samo enem državnem zboru, v samo enem narodnem predstavništvu kot neodvisni gospodarji svoje usode začnemo plemenito sodelovanje krone in naroda v prid vsej naši ujedinjeni očetjavi in vsem njenim sinovom in hčeram.

Skozi veke razedinjeni, a ne odtujeni, raztrgani po surovi sili ali lokavosti svetovnih imperijev Rima in Bizanca, Dunaja in Stambula, pa nikdar ne duševno zlomljeni, smo vedno čuvali sveta nasledstva naših pradedov. Na tej podlagi enotnega pokolenja smo stoletja preživeli v težkih zgodovinskih odnošajih, pod raznovrstnimi vplivi, in razvijali, kakor smo kdaj in kje mogli, svoje skupne ali svoje posebne osebnosti, vedno dobro pamet in znajoč, da smo bratje, da smo eno. A ko je nastal srečni dan, da je Moja junška vojska, po svojem sestavu že tedaj izražajoča narodno jedinstvo, s sijajnimi armadami naših zaveznikov premagala sovražnike, in da je na krvavem svetovnem bojišču zasijala tudi nam v polnem sijaju zgodovinska pravica, tedaj se je, kakor orlik, vzdignil od Alp do Balkana narod s tremi imeni, a ene želje, ene misli, ene volje.

Z zadovoljstvom in hvaležnostjo se spominjam tolnačev te volje in izvršilcev tega čina: odposlanstva Narodnega veča in odločbe vojvodske narodne skupščine za naš narod prejšnje avstro-ogrske monarhije, narodne skupščine kraljevine Srbije in velike narodne skupščine kraljevine Črne gore. Njihovim odločbam in Mojemu vladarskemu odzivu so se pridružili z neizmerno radostjo: Sarajevo in Beograd, Zagreb in Novi Sad, Ljubljana in Cetinje in Skoplje.

Pa še bolj kakor navedena radost sta našo slovo dokazali mir in dostojanstvo prebivalstva ves čas, odkar je nad njim zasijala svoboda, do današnjega dne. Tako je tudi bilo potrebno, tudi ako je naš narod imel in še ima prenašati težke preizkušnje, ker mu na več mestih komaj od sovražnika osvobojeni narodni teritorij drži drug tujec. Ko bi bilo drugače, pokazali bi se manj dostojne onih dragocenih žrtev, prinešenih na oltar osvobojenja in ujedinjenja.

Misel na te svete žrtve naj tudi nas in naše potomce spremlja pri vsakem delu, opominjajoč nas, da nikdar ne krenimo s pravega pota. Veki bodo prešli, ne da bi se mi mogli oddolžiti onim armadam naših junakov in mučnikov, ki so padli za obrambo domovine in ustvarjenje njene velike misli. Bile so to velike in drage žrtve. Hvala in slava vsem, znanim in neznanim, ki so nasuli s svojimi svetimi grobovi gore in doline naše, morske globine in svetovna bojišča! Oni bodo učili tudi naše najpoznejše potomce, kako naj se

služi domovini in kako se pretaka veliko življenje v spominu ljudstva.

Sporodno s spominom nanje ja v Mojem srečnem vzezan spomin zahvale vojskovodjem, častnikom in vojakom vse zavezniške sile na suhem in na morju, na našem iztoku, ki so s toliko požrtvovalnostjo prenašali vse napore, dokler niso skupno z nami vrnili ugroženo našo in svojo svobodo.

Slava tudi nepreglednim armadam njihovih vojnih zaveznikov, velikim braniteljem človeštva pravice in svobode, ki so človeštvu ohranili ugrožene pravice neodvisnega življenja!

Hvala vsem zavezniškim vladam in narodom, ki so viteški z nami stopili v to gigantsko borbo in v njej bili zmagovalci!

Upravičeno se nadejam, da bodo zavezniki isto skrb, ki so jo stalno izkazovali Moji hrabri vojski, pokazali tudi pri svojih odločitvah na mirovnem kongresu narodu in zemlji, ki sta to vojsko odgojila tako, kakor se je pokazala. Ona ista neomahljiva vernost, ki nas je odlikovala v drugih izkušnjah in ni dopustila, da nas obvlada bridki dvom in ledena brezupnost, more biti vsem jamstvo, da bo v svojih pravičnih zahtevah zadovoljeno kraljestvo Srbov, Hrvatov in Slovencev na evropskem vzhodu vedno veren čuvar interesov in načel pravičnosti in svobode, ki so tako sveti velikim dušam zavezniških narodov.

Tudi ako smo po ujedinjenju mali proti veličini naših velikih zaveznikov, verujemo, da se ne bo po tem odmerjala velikost naših pravic. V tej veri se upravičeno nadejamo, da se nam ne bo vsililo, kar je pomotoma ali pod pritiskom prošlosti odločevalo o nas, toda brez nas.

Mi ne zahtevamo nikakih žrtev od nikogar; mi zahtevamo edinole ono, kar prinese dobrega ne samo nam, ampak tudi predstaviteljem zaveznikov ako li nas, kar bo kakor nam, tako tudi vsakemu drugemu prihranilo mnogo nevolje in bodočim pokolenjem mnoge izkušnje. Nadejamo se, da se bodo naši plemeniti zavezniki proti nam dali voditi samo od načel, ki so jih oni za kongresne odločitve sami vnaprej predpisali in proglasili. Mi ne zahtevamo ničesar, kar ni prav, ker ne zahtevamo ničesar, kar bi bilo zares tuje. Mi hočemo, da se našim bratom in drugim prebivalcem, ki živijo skupno z njimi v našem narodnem domu, dopusti, da sami svobodno odločajo o svoji usodi.

Gospodje narodni predstavniki!

Nadejam se, da bo tudi Narodno predstavništvo doprineslo, da se bo vprašanje naše narodne bodočnosti na velikem kongresu razpravljalo na korist naše pravične stvari.

Mnoge in težke naloge stojijo pred Vami. Bodočnost pričakuje od Vas, da oprezno, toda brez zavlačevanja, pripravljate najpotrebnejše dele naše nave državne stavbe. Sedanjost z nestrpljivostjo gleda na Vas, da izlečite težke rane, ki jih je sovražnik zadal, da začnete kar najprej in brez odloga trgati starodavne okove, katere tuji sistem pri nas še vzdržuje. Nadejam se, da boste v parlamentu soglasno z Mojo vlado složno in odločno pre-

vladali velike težkoče, ki so se nam stavile na pot ravno ob vstopu v naše novo državno in narodno življenje. Nadejam se, da bo imelo tudi v tem pogledu Vaše delo velik pomen, posebno če bo obilno v poslovanju, ki je dosedaj čakalo na tako Narodno predstavništvo.

Posebno poudarjam nujnost potrebe, da se kmetovalec po tisočletnem težkem življenju osvobodi vezi, ki ga še sedaj drže v odvisnosti od lastnika zemlje, katero obdeluje, in da postane gospodar grude, katero napaja s svojim znojem. Bratstvo, ki nas spaja vse, družabna pravičnost, ki nas mora voditi, in veliki državni interesi, za katere se moramo brigati, zahtevajo, da se ta odločitev ne odloga. Ravno tako, kakor je v kraljevini Srbiji kmet svoboden in gospodarsko neodvisen, tem odnošajem primerno razvil svojo družabno, vojaško in moralno silo, tako naj tudi njegov brat širom vsega Kraljestva Srbov, Hrvatov in Slovencev postane v svoji sreči neomahljiv temelj, na katerem bo naša država brez strahu nasproti zrla vsaki burji časa in dogodkom, ki bi jo kdaj zahteli v bodočnosti, ter jih prevladala.

V istem zmislu je potrebno, da se tudi dosednji plodovi notranjega državnega razvoja, ki so Srbiji pridobili zaslužen sloves v vsem našem narodu, kar naprej presadijo na vso ostalo državno območje z začasno ustavo, po kateri bomo vladali in upravljali, dokler Velika narodna skupščina kot ustavotvorno telo končno ne izgotovi temeljnega zakona našega kraljestva.

Tudi briga za naše invalide in vojnike ne bo oslabela niti za hip ne pri Moji vladi, ne pri Vas, o tem sem prepričan.

Moja vlada, gospodje poslanci, Vam prinese v oceno in odobrenje tudi druge predloge, ki jih sedanjí trenutki zahtevajo, da se predlože, proučijo in v zakonijo in se dežela čimprej dvigne, obnovi in usposobi za gospodarsko in kulturno življenje.

Naj Vas pri tem in pri vsem ostalem delu spremlja božji blagoslov: Vam na čast, domovini in narodu v blaginjo!

Progllašam, da je zasedanje Narodnega predstavništva Kraljestva Srbov, Hrvatov in Slovencev otvorjeno.

Živeli vsi Moji zvesti Srbi, Hrvati in Slovenci!

Prestolni govor so podpisali:

Aleksander s. r.

in vsi ministri celokupne vlade Kraljestva Srbov, Hrvatov in Slovencev.

Ameriški kredit Rumuniji.

LDU Washington, 16. marca. (Brezžično.) Danes je bil dovoljen Rumuniji naknaden kredit 5.000.000 dolarjev. Celokupna vsota posojil aliirancema znaša 8 milijonov 841.657.000 dolarjev.

Zastopnik Francije na Poljskem.

LDU Pariz, 16. marca. (Brezžično.) Francoska vlada je imenovala svojim zastopnikom v Poljski bivšega glavnega konzula v Ženevi Pratona; dobil je pri tej priliki čin in značaj polnomočnega ministra. —

Jugoslovanski akademiki v Zagrebu protestirajo.

Posebno poročilo »Večernemu listu«.

Zagreb, 17. marca. Včeraj dopoldne se je vršil velik shod vseučiliške mladine, ki je protestirala proti Italiji in njenemu

imperializmu, kateri si hoče z nasiljem prisvojiti najlepše jugoslovanske zemlje. Govorilo je tudi več Slovencev.

Francijo vodijo v prvi vrsti prijateljske vezi in potem pravičnost.

LDU Milan, 61. marca. (Brezlično.) Lomentirajoč italijanski memorandum na mirovni konferenci piše »Gaulois«, da noben ugovor ne bi mogel vplivati na Italijo, da bi ne zahtevala Trentina. Z ozirom

na jadransko vprašanje še ni prišel moment za podrobno razmotrivanje, vendar se bo Francoska dala voditi od svojih prijateljskih vezi, od svojih interesov in od pravičnosti.

Cehi gospodari na Donavi.

LDU, Budimpešta, 16. marca. (ČTU.) Budimpeštanski listi priobčujejo danes povelje generalštabnega šefa Trowbridgea donavski paroplovni družbi ter ogrski rečni in jezerski plovni družbi, ki se med drugim glasi: »V zmislu vojaške konvencije z Ogrsko ter v zmislu oblasti, ki mi daje dal poveljniški zavezniških armad ukazujem: 1. Da se vsa podonavska plovba med Bratislavo in Brajlo stavi pod gospodstvo čehoslovaške vlade in da po Donavi brez izrecnega dovoljenja čehoslovaške vlade ne sme voziti nobena ladja. 2. Ukazujem, da morata obe družbi, če to zahteva čehoslovaška republika, izročiti ves plovbeni material, delavnice in ladjedelnice. Kot minimum enot, ki se morajo čehoslov. republiki izročiti, se ugotavlja: 16 remorkerjev, 400 vlačilnih ladij in vsi osebni parobrodi. 3. Ves ta material mora odploviti v Bratislavo in se tam prisikati. Glasom te odredbe se morajo vsa izkrcevališča takoj pripraviti in ohraniti v dobrem stanju. Kar se tiče osebja, si pridržuje čehoslovaška vlada pravico, ukrepati vse potrebno.

Iz pokrajine.

kr Prodaja tobačnega izvlečka. Glasom naredbe odseka za finance za Slovenijo v Ljubljani z dne 6. marca 1919, ki je izšla v Uradnem listu z dne 11. marca 1919 pod št. 396, oddaja tobačna tovarna v Ljubljani tobačni izvleček neposredno večjim kmetijskim korporacijam, ki imajo za to potrebno dovolilo in tobačnim glavnim zalogam (za prodajalne tobačne zaloge in trafike). S tem je razveljavljen za ozemlje Slovenije zadnji odstavek navedbe bivšega finančnega ministrstva z dne 4. marca 1918, št. 21.196 naredbenik za finance št. 41, ki omejuje prodajo tobačnega izvlečka na kmetijske korporacije. Cene, ki so objavljene pod št. 41 naredbenika iz leta 1918, ostanejo do preklica v veljavi. Večje kmetijske korporacije, ki reflektirajo na prodajo tobačnega izvlečka in še nimajo dovolila, morajo s pravilno tolkovanjem vloge (3 krone) zanj prositi pri finančnem deželnem ravnateljstvu v Ljubljani. Zaloge in trafike ne potrebujejo

posebnih dovolil. Interesentje se posebno še opozarjajo na strupena svojstva tobačnega izvlečka, ki se zato oddaja le v zaprtih pločevinastih pušicah in se mora hraniti ločeno od vseh živil; sploh se je ravnati pri prodaji tobačnega izvlečka po predpisih § 15 ministrske naredbe z dne 21. aprila 1876, drž. zak. št. 60, ki veljajo za prodajo strupa.

kr Pozor na bankovce. Občinstvo se naproša, naj vsakega, kdor bi skušal spraviti 1000-, 100- ali 20kronski bankovec, žigosan z besedilom »Hranilnica in posojilnica v Dolu št. 387«, v promet, takoj naznaniti bližnji varnostni straži, da le ta ugotovi identiteto dotičnika. Če pa bi bila oseba poznala, naj se straži nemudoma sporoči ime in bivališče dotične osebe. — Bankovci s tem žigom so bili te dni ukradeni ubogi služkinji, in bo vsakdo opravil tako le dobro delo.

kr Podražitev časopisja v Bosni. Uprave vseh deveterih sarajevskih listov so dogovorno zvišale ceno posameznih številki na najmanj 40 vinarjev; dnevnik so zvišali naročnino najmanj za tretjino dosedanjega zneska. Sorazmerno so zvišali tudi cene za oglase. To utemeljujejo z dejstvom, da so vse sarajevske tiskarne zvišale dnevnikom in tednikom cene za 25 odstotkov, razen tega pa odpovedale jamstvo za pravočasno izhajanje listov.

kr Vlaki za vračajoče se čehoslovaške rodčine. Rodbine, katere se nameravajo vrniti v čehoslovaško republiko, naj naznanijo število rodbinskih članov in težo prtljage, katero nameravajo vzeti s seboj v svrhu določitve direktnih vlakov do Česke. Pri glasi se sprejemajo pismeno pri uradu voj. plumonika Č. S. R. v Ljubljani, Stritarjeva ulica št. 3.

kr Mažarska - ukrajinska vojna zveza. List »Dimincata« javlja, da se je poslednje ministrsko zasedanje bavilo z vprašanjem o vojnem dogovoru, ki ga je baje sklenila Mažarska z Ukrajino proti Rumuniji. Ministrski svet je sklenil, da bo podvzel potrebne korake o ti zadevi. Tudi vojaške zavezniške komisije so obveščene o tem dogovoru.

kr Kmetice v česalnih salonih. »Agramer Tagblatt« poroča: V zagrebških česalnih salonih srečuješ zadnji čas čisto nove goste: Kmetice, ki prtljajo o priliki semnja v mesto. Kmetice si dajo nakodrat

lase, obdelati nohtove in končno seveda škinkati lica in oči. Tako spačene zapuščajo vse srečne salone in odidejo o lekarno, da si kupijo najdražji parum. — Tako se maščuje zanemarjanje izobrazbe med kmetiskim žensstvom na Hrvatskem. Le malo naobraženo kmetško dekle ne bi nikdar zagrešilo take surove neokusnosti.

Iz Ljubljane.

I Črna zastava. Včeraj krog poldne je še vedno visela črna žalna zastava na hotelu Union, popoldne pa je izginila. Zakaj, ne vemo, a mislimo si lahko. Isto pri Slonu, s to izjemo, da je pri Slonu proti večeru že zopet visela.

I »Revolucijska svatba« v dramskem gledališču. Dancu Sophusu Michaelisu ne bomo hvaležni, da je spisal ta igrokaz in gledališču, ki ga je uprizorilo, tudi ne. Prisiljena in »narejena« igra nimaa nobene privlačnosti za človeka, ki išče lepote, za onega, ki išče smeha, pa tudi ne. Vendar pa sem se čudil sobotnim praznim ložam, zakaj priznati moramo, da so jakobinci, romantični zapeljivci, ljubezen in vse drugo ko nalašč za ljudi, ki po večini zasedajo to prostore, z izjemami seveda. Igralci so igrali dobro v toliko, v kolikor more priti pri slabi igri dobro igranje v poštev. Jakobinci so se vedli res jakobinsko. Nučič se je potrudil, dober je bil Bratina v svoji vlogi, Saričevi se je videlo, da ne igra od srca, dasi je težke prehode skusila podati dokaj dobro. Danilova v vlogi najvna služkinje ni bila slaba in jo moramo v tej si-cer neznatni vlogi le pohvaliti. Želimo le boljših dram in bolj zasedenega gledališča, pa bo za vse dobro.

F. B.

I Koncert gđ. Cirile Medvedove se vrši nekoč ob pol 8. uri zvečer v Narodnem domu. Za zanimiv vspeled in užitek obeta-joč proizvodnjanje vlada splošno zanimanje.

I Repertoar Narodnega gledališča. Dramsko gledališče. V ponedeljek, 17. marca ob pol 8. uradniška predstava »Tiha sreča«, izven abon. — V torek, dne 18. marca ostane gledališče zaprto. — V sredo, dne 19. marca ob pol 8. zvečer »Revolucijska svatba«, izven abon. — V četrtek, dne 20. marca ob pol 8. zvečer »Strahovi«, za abon. B. — Operno gledališče. V ponedeljek, 17. marca ostane gledališče zaprto. — V torek, 18. marca »Boheme« za abon. C ob pol 8. zvečer. — V sredo, 19. marca »Slovaška princeska« ob pol 8. zvečer za abon. B. — V četrtek, dne 20. marca ob pol 8. zvečer »Manon« za abon. A.

I Pozor p. n. abonentih! Pisarna Narodnega gledališča opozarja še enkrat vse p. n. abonentne, ki so vplačali le polletni abonma, a nameravajo tudi za drugo polovico sezije obdržati svoje sedeže, da naj se zglase t a k o j v pisarni (soba št. 6), ker se sicer na nje ne more več ozirati in se sedeži dajo v prodajo.

I Zopet rop v Ljubljani. Dne 15. t. m. zvečer je čakal na glavnem kolodvoru v Ljubljani kmet Janez Lukše iz Velikih Brusnic na odhod vlaka. Pristopila sta k njemu dva neznana možka in ga vprašala, kaj dela v Ljubljani. Ko jima odgo-

voril, da je prišel blago za obleko kupovat, pa je predrago, tako da je kupil samo 2 metra po 40 K, mu pravita, da imata dobro blago po 12 K m na prodaj ter ga povabita, naj od njih kupi blago. Na prigovarjanje se poda Lukša z njima. Odpeljala sta ga za Kolinsko tovarno, tam vrgla na tla in oropala. Na klicanje Lukšeta je v bližini stoječa vojaška sraža, obstoječa iz desetnika Božidara Tanaskoviča in pešca Novica Lužica, pripadajoča 26. pešpolku, 3. bataljon, 1. četa, začela streljati; posrečilo se je s pomočjo dveh mimoidočih gospodov enega izmed storilcev, ki se imenuje Franc Ogrizek, aretirati. Drugi storilec je ušel in ga policija zasleduje. Ker se dogajajo v Ljubljani ponovno taki roparski napadi, naj služi to občinstvu, katero prihaja v Ljubljano, v svarilo, kako nevarno je slediti v Ljubljani nepoznanim osebam, tudi če so iste še tako prijazne.

1 Mesto venca na grob g. Fani Medar daruje Farn Bonač, vojni kurat 100 kron za oslepele vojne vojaške.

Po svetu.

s Časnikarska Kalvarija. Stari italijanski časnikar Verdinois pripoveduje v »Varietas«, kako težko je bilo življenje časnikarja pred 50 leti. On je hotel stopiti v neko uredništvo kot urednik kronike, a to potem, ko je bil že izdal nekaj romanov. Ko je prišel na uredništvo, je pustil svojo uradniško službo s 77 lirami mesečne plače, ker se je nadejal, da bo prejemal zdaj več. No, čez štirinajst dni pa so mu povedali, da je urednik za kroniko samo luksuz, in so mu plačali samo za dva tedna. Pozneje je stopil k »Giornali di Napoli«, kjer je dobival po 14 lir na mesec. Pozneje je dobil mesto ravnatelja pri tem listu, ki je bil uraden, ter je dobival direktive od vlade. Te direktive in navodila, pravi Verdinois, da so bile neverjetno komične. On se je n. pr. napotil v prefektov urad, in vsled občega spoštovanja so ljudje mislili: bogve kako važni razgovori. A veste, kaj je bilo! Prefekt mu je pokazal z roko naslonjač, ponudil mu cigaro in slednjič pogledal v strop. Ko je bila cigara pokajena, je vrgel prefekt pogled s stropa nanj, mu dal roko in pripomnil ko vselej: »Be, tedaj odločno, ali ste razumeli?« In seja se je končala.

s Dvorna poroka iz ljubezni. Nekega dne je bil ves Westminster svečano odet, ko se je poročila kneginja Patricija, hči princa ob Connaught. To je bil konec ljubavnega romana, ki je pričel v Kanadi. Stari knez je bil tam za guvernerja in si je pridobil velikih simpatij s tem, ker je dal svojo hčer nekemu človeku, ki nima niti plemenitega naslova. Ženin je poveljnik Ramsey, navadni pomorski častnik, ki ga je bila mlada kneginja vzljubila. Poroka se je izvršila pred kraljevskim parom in ob prisotnosti diplomatskega zbora, nadškofa contebourskega v historični kapeli v Westminsteru. Mlada gospa bo nosila odsele čedno ime: Lady Patricija Ramsey. Poveljnik bo čim prej imenovan za atašea na angleškem poslanstvu v Parizu. Ta konec kviri nekoliko romantiko cele

stvari, ki bi bila lepša, če bi bil še dalje ostal čisto navaden, neprotežiran častnik.

s Zibka rajhstatskega vojvode. Pred kratkim časom smo poročali, da je zahtevalo mesto Pariz, po zgledu Italije, zibko rajhstatskega vojvode, ki se nahaja v zakladnici na Dunaju. Povodom tega dogodka prinaša neki nemški list nekatere podrobnosti o tem lepem, umetniškem delu. Zibka je delo več umetnikov. Cel načrt je bil izdelal Prondon, figure so Rollinove, a zlatarsko delo je od Thomira in Odiona. Prondon je zahteval za svoje delo 12.000 frankov, a zlatarski posel je veljal 172.831 frankov. Pa vendar, če tudi je Napoleon želel, da postane oče, vseeno ni izgubil pamet. Pregledal je račune in dal Prondonu 6000 frankov, a za zlatarsko delo 152.249 frankov. Kljub vsemu temu je zibka vendarle zelo draga.

s Prvak nekdanjih vojnih dobičkarjev se je imenoval Armand Legnin in se je bil obogatil s raznimi vojnimi debavami za časa prvega cesarstva na Francoskem. Imel je 300 konj samo zato, da jih ima, a ni ne jahal in v obče ni maral za konje. V parku je imel 30 zidarjev, ki so imeli nalogo, da neprestano zidajo in zopet gradijo en in isti zid. Misli je, da jos tem zelo duhovito rešil problem brezposelnih. Napoleon je zaman poslal k njemu svoje poslanike, on ni hotel povrniti niti vinarja od ukradenega premoženja. Ko se je Napoleon zaljubil v štiri njegove konje in mu je ponujal zanje veliko vsoto, je dejal bogataš, da ne da svojemu preganjalcu ničesar in je lastnoročno ustrelil vse štiri konje.

s Dobrodolnost. V Turinu je živel nek originalen človekoljub, ki je hotel najti način, kako bi delil dobroto samo onim, ki so jih v resnici zaslužili. Spomnil se je, da bo pustil vsako jutro pred zoro sredi poti veliko vsoto denarja. »To bo gotovo pobral kdo izmed onih, ki zgodaj vstaja in gre pridno na delo«, si je mislil človekoljub in že od same misli srečno spal. Nekaj časa je pretekle. Človekoljub je šel nekega jutra zgodaj iz hiše in naletel na dva pijanca, ki sta nekaj iskala na cesti in neprestno vpila: »Prepozno, prepozno! Človekoljub ju je začel zmerjati radi pijanstva. »Kako zadovoljstvo imate od tega, da sami iz sebe delate živinot!« — Drugi so še večja živina ko midva, ko pusačo vsako jutro denar sredi ceste,« je odgovoril eden izmed njih osuplemu človekoljbu.

s Izročitev nemške zračne flote. Nemčija bo morala izročiti zaveznikom vse svoje vojne zrakoplove. Od hidroplanov bo obdržala Nemčija samo ono število, ki je neobhodno potrebno za obrežno policijsko službo in za pomoč odstranjevanju morskimi min. Dela se na to, da se v bodoče zabrani vsako ustvarjanje nemške zračne flote. Pretresuje se tudi načrt, kako bi se moglo storiti, da bi Nemčija mogla pretvoriti svojo poštno zračno brodoge v vojno zračno brodoge. — Najkrajši način je pač ta, da vse države naenkrat ohranijo samo poštno zrakoplove, pa je zadeva rešena. Za ta načrt danes še nimajo smisla.

s Natakari in dramatik. V Londonu vzbuja občo pozornost višji natakari v sa-

vojskem hotelu F. Ferraro, ki je brez dvoma najinteligentnejši natakari v celotnem mestu. V svojem prostem času piše namreč kratke šaloigre, ki kažejo talent in jih je sprejelo neko gledališče, da jih predstavi občinstvu. Ta natakari, ki je iz boljše hiše, je kazal pisateljsko nadarjenost že ko majhen deček. Njegov oče je Italijan, lastnik nekega hotela v Rimu, ki pa je hotel, da se tudi njegov sin posveti temu poklicu, zato je moral vzeti slovo od pisateljevanja in je služil na raznih hotelih Italije, Anglije in Francije. Številni angleški dramatik, ki obiskujejo ta hotel, so si dali pokazati od »kolega« spise in so mnemja, da je zelo talentiran. Vendar pa natakari ne bo pustil službo, ker je mnemja, da je dobro pisati natakari vedno boljši, ko slabo pisati pisatelj, ki živi po poklicu.

s Koliko in kako se kraše. Izračunili so, da v Italiji pokradejo na leto do 15 milijonov lir. Ta vsota še ni tako velika, če pomislimo, koliko krađeje v drugih krajih. V samem Londonu ukradejo tatovi naenkrat po dvajset milijonov. V Njujorku znaša vsota 25 milijonov, a v Berlinu do 18 milijonov. Kar se pa tiče predrznosti te svojati, pa je težko določiti prvenstvo. V Parizu se je posrečilo ukrasti nekaj bronastih topov iz policijskega urada. Sredstva so najmodernejša in najdovršenejša. Tako je glasoviti ulomilec iznašel »krožečo pilo«, ki pa ni nič proti današnjemu prašku »thermite«, ki je sestavljen iz aluminijeva prahu in oksida, ki zgori ob temperaturi 3000 kolorij ter razstopi vsako kovino. Ta prah je iznašel kemik tvrdke Krupp za vliivanje cevi, a vlomilec so ga porabili za blagajne. Za delo s tem prahom je treba večje vaje in znanje, a se vkljub temu zelo mnogo uporablja.

s Čaj v zraku. Mr. Graham Whites, ki je napravil zračni omnibus s tridesetimi sedeži, si je izmislil nekaj prav originalnega za podjetje Londonce, pogostiti goste s čajem v zraku. Gostiteljica najame zračni omnibus za kak solnčen popoldan, vesela družba pride ob določeni uri z avtomobilom in se vsede v letalo, ki se dvigne na povelje hišne gospodinje v zrak. Med vožnjo si nalihejo čaja in pekadijo cigareto ob vselem razgovoru in zabavi.

s Draginja v Rusiji. Pariški list »L'Opinion« prinaša cene blaga na Ruskem, ki so res bajno visoke: kapusova glava 36 rubljev, eno jabolko 10 rubljev, 400 gramov masla 120 rubljev, 400 gramov čaja 225 rubljev, par nogavic 30 rubljev, par čevljev 750 rubljev, steklenica konjaka 750 rubljev, steklenica šampanjca 1500 r. Čisto naravno: vlada hoče uničiti vrednost denarja in s tem podpreti idejo komunizma.

s Lenin oropan. Kot poročajo listi, se je peljal pred kratkim Lenin z avtomobilom skozi Moskvo, kar so priskočili mornarji, ki so bili prišli iz Petrograda, ustavili avtomobil in Lenina popolnoma oropali. Roparski napad se je izvršil ob belem dnevu v središču mesta. Leninu so vzeli plašč, listnico in uro, ukradli so mu tudi avtomobil. Mornarji so hoteli istega dne napasti in opliniti železniško postajo v Nikolu. Prijeli so jih in ustrelili.

s Socializacija gledališč. Iz Budimpešte javljajo: V tukajšnjih umetniških krogih je vzbudila veliko senzacijo vest, da so vsi igralci pri operi in narodnem gledališču prestopili v socialnodemokratsko stranko in zahtevajo socializacijo gledališč.

Surovine in izvoz.

»Zeit« pripoveduje o bližnji bodočnosti tole:

Ententa je naznanila, da ne bo nič kontrolirala uvoza in izvoza surovin. Treba se bo zato nanovo ozreti okoli, kje bi se dobile pripravne surovine. Vlade onih dežel, ki so navezane na uvoz surovin, bodo gledale na to, da prevzamejo dosedanje vire surovin zopet v svojo službo in da zopet obnovijo kupčijske zveze, ki so spale več kot štiri leta. Ker se je med vojsko v industriji marsikaj izpremenilo, bo tudi glede uvoza surovin v bodoče marsikaj drugače kakor je bilo dosedaj.

Španska je pred vojsko uvažala železno rudo v naše kraje, tako je zalagala zlasti plavže v škednju pri Trstu. A med vojsko ni mogla toliko izvažati kakor prej, in se je sama oprijela industrije. In industrializacija je naredila tam prav velikanski napredek, zlasti glede železa, likanca in bakra. Vrh tega so pa med vojsko tudi posamezne države entente začele vedno bolj naročati na španskem. Kako je industrija na španskem rastla, se vidi iz tega, da so leta 1917. prodali za 22 milijonov peset železnih izdelkov, za 14 milijonov železniških vagonov in za 11 milijonov strojev. To sicer ni bogve kaj, a kdo bi si bil kdaj mislil, da bo Španija sploh enkrat kaj sama izdelala. S špansko glede dobave rude torej zaenkrat ne bo nič.

Tudi Rusija je med vojsko ustvarila vse polno novih industrijskih podjetij, zlasti za izdelovanje kosar in kmetijskih strojev. Od tam smo dobivali zlasti mangan glasom posebnih pogodb. Ker sedaj ni več Avstrije in so razmere na Ruskem zaenkrat tako zamotane, so padle seveda vse te pogodbe y vodo. Dobivali smo mangan tudi iz ruske Armenije; ta vir je pa danes tembolj negotov, ker niti ne vemo, kaj bo z Armenijo.

Norveška se že dolgo časa trudi, da bi se zlasti glede železne industrije postavila na lastne noge. Zato tudi ne izvažajo več toliko železa kot prej; v drugi polovici l. 1917. n. pr. še 100.000 ton, v prvi polovici 1918. pa samo še 34.000 ton.

Največ železa je dobivala pa prejšnja Avstrija iz Švedske, švedsko železo so uporabljali plavži v škednju, kovačnice v Trzinu na Kranjskem itd. Sedaj je pa veliko vprašanje, kako bo s tem, švedsko železo je znano najboljšo železo sveta, in država ga hoče sedaj predelati doma ter prodati že izdelane stvari. Nastali so že trije plavži, ki predelajo na leto dva milijona meterskih stotov surovega železa, tri druge bodo pa v kratkem postavili. Industrija strojev se je tudi zelo razvila in upa konkurirati celo z nemško industrijo.

Naše tovarne so pred vojsko prodale veliko kosar na Rusko, sedaj upa Švedska, da bo prevzela to prodajo. Tudi kemična industrija se na švedskem razvija, počasi sicer, a nevzdržema.

Tudi Holandska se hoče polagoma osamosvojiti. Ker je sama revna na rudninah, je doslej kupovala blago drugod in sicer že izdelano. Sedaj pa hoče biti neodvisna, zlasti glede železa in jekla, postavlja si tovarne, kupi samo surovo blago in ga sama doma predela. V prvi vrsti kupuje švedske in belgijske rudnine. Kemična industrija je tudi med vojsko zelo napredovala in je prevzela tudi izdelovanje novih vrst.

Kakor vidimo, se je marsikaj izpremenilo; za Jugoslavijo pride pa to tem manj v poštev, ker ima sama dosti surovin in njena industrija še zlepa ne bo magla kriti niti lastne potrebe. Zato se pa nam ni treba toliko ozirati po tujem trgu. Naš trg bo sam zelo sprejemljiv in prva naša skrb bo morala biti ta, da ga napravimo neodvisnega od tujine. Skušali bomo doseči to, kar so dosegli — prisiljene — med vojsko nevturalne države. Vedno bolj se vidijo obrisi prihodnjih dni: sever Jugoslavije se bo čimdalje bolj industrializiral, ker v kmetijstvu ne bo mogel tekmovali z jugom, izvzemši gotove panoge, n. pr. nekatere vrste živinoreje. Jug bo ostal pa še za dolgo čas v pretežni večini agraren, in naša skrb mora biti, da ga bomo industrijsko sami nasitili in ne drugi.

Čuti rib.

Luskinasti prebivalci naših voda so na glas, da so neumni in da so njih čuti kaj malo razviti. Pa ni tako, ribiči nam bodo povedali čisto druge reči in »zvita ščuka« ni prišla zastoj v pregovor: Tudi znanost je prišla do zaključka, da so opremljene ribe s takezvanimi višjimi živci, kojih končni stroji tvorijo čutne organe. Seveda pa ti organi, ki so tudi pri posameznih ribah zelo različni, ne morejo biti tako razviti kakor pri višje stoječih vretenčarjih.

Primeroma najslabše je razvit pri ribah okus, zastopan po posameznih čutnih organih, ki so v ustih razkropljeni in v zvezi z živci okusa. Te organe imenujejo pöpke okusa. Riba, ki je v požrešnosti nekaj zagrabila, kar ji ne more služiti za hrano, vrže ta predmet hitro zopet iz goba. Pri nekaterih ribah je ta čut bolj razvit, tako pri postrvih in karpjih. Zelo različno razvit je pri posameznih vrstah sluh. Odgovarjajoč življenju v vodi imajo ribe le notranje uho — labirint —, ki je v telesu v črepinjsko steno v podobi kožaste vrečice in ima večinoma porcelanasto izgledajoč takoimenovani slušni kamen (otolit). Srednjega in zunanega ušesa ribe nimajo, posameznih glasov ne morejo razlikovati, pač pa šum, zlasti če je v zvezi s tresenjem tal in vode. Splošno razširjeno mnenje, da v ribnikih lahko zberemo ribe z zvoncec na določenih krmilščih, ni pravo. Ima svoj izvor v tem, da ribe v ujetništvu svojega hranitelja kmalu spoznajo in se mu takoj javijo, če se bliža in dela priprave za krmenje.

Ravno tako priprost kakor za sluh je organ za vonj. Obstoji iz dveh ločenih, pred očmi ležečih in slepo se končujočih plitvih jam, ki sta znotraj opremljeni z nagubano sluzasto kožo, po kateri so razdeljene celice. Ki so v zvezi z živci vonja. Tako zamorejo ribe brez dvoma duhati. Vprašanje je le, če je njihov vonj dosti razvit. V tekočih vodah gredo ribiči z vonjem ribam naproče. Ob Misisipiju uporabljajo ribiči pri lovu neke ribe zelo močno dišeč sir.

Za tipanje služijo tipni organi, ki so v podobi finih živčnih končnic razdeljeni čez vso kožno površino. Pri talnih ribah, ki morajo — zlasti v kalni vodi — tipaje iskati svojo hrano v blatu, so tipni živci ojačeni z nitmi, ki visijo od roba gobca kakor brke. Nemci imenujejo tipično zastopnico te vrste naravnost barba (brada).

Oči rib soglašajo glede sestava v splošnem z onimi na zraku živečih vretenčarjev samo, da nimajo trepalnic, izvzemši some. Pač pa je pri nekaterih ribah pokrito oko spredaj in zadaj z nepremakljivimi kožnimi gubami v podobi polumesece. V miru so ribje oči prilagodne bolj za vid v neposredni bližini, luskinarji so navadno kratkovidni in zamorejo vsled svetlobnih razmer v vodi splošno videti le na razdaljo desetih metrov, razločno namreč. Toda tudi na daljšo razdaljo moč vida nikakor ni tako slaba kakor mislijo nekateri ribiči.

Razentega imajo ribe takorekoč še nekaj šest čut v takoimenovanih stranskih organih. Nahajamo jih v stranskih črtah, ki gredo od glave do konca repa. Vtis črte nastane na ta način, da so luskinne tukaj v sredi prevrtane in nosijo fine, podaljšane in tesno se dotikajoče cevke. Zadaj na glavi spajajo te luknjice, ki imajo fine konce živcev, desno in levo črto. Natančni poskusi so dognali, da pomagajo ti čudežni organi ribam pri orientiranju: z naravnost osupnujočo gotovostjo zaznajo spremembe v svoji okolici, da celo najmanjšo spremembo v pritisku vode. Pri nekaterih ribah, na primer pri ščuki, vidimo več stranskih črt, ležečih druga nad drugo, ki so pa večkrat pretrgane.

Slednjič opozorimo še na krajevni čut rib in na njegov pomen za redovita potovanja luskinarjev, na primer v zimovišča. O krajevnem spominu rib nam svedoči številni poskusi in opazovanja; vsi soglasno dokazujejo, da nimajo samo stare ščuke, kojih zvitost je ja znana, prav izrazitega krajevnega čuta, temveč tudi druge ribe, tako na primer postrvi. Čut je tako razvit, da najdejo svoj navadni prostor tudi na kilometre daleč, četudi je še toliko jarkov, prekopov itd. vmes. Če vidi, da je njihova pot zaprta z jezovi, zatornicami itd. in če ne morejo zapreke preskočiti ali pa dobiti takozvanih ribjih prelazov in stopnjic, tedaj dolgo časa čakajo pred zapreko, ker natančno vedo, kam jih pelje njihova pot. Posebno natančno krajevno poznavanje imajo karpi, ki jih imajo sploh za zelo modre. Večkrat se dela norca iz ribiča, vtakne glavo v blato in pusti, da vleče ribič mrežo čez.

Krvnikova vrv.

Roman. Spisal Aleksander Petöfi.

(Dalje.)

»Tvoja.«
»Moji?«
»Vsi so tvoji.«
»Vsi?«
»Le čudi se. Pozneje, ko se zaveš, ti bom pripovedoval vse.«
»Govorite, gospod, govorite.«
»Ali si že kaj slišal o razmerju med menoj in tvojim očetom?«
»Vi ste Andorlaki?«
»To sem jaz.«
»Slišal sem nekaj, a ne mnogo.«
»Tvoj ded in jaz sva bila prijatelja. On te pokazal svoje prijateljstvo s tem, da mi je oropal nevesto, ko sem jo poljal k oltarju.«

Maščeval sem se nad njim s tem, da sem mu v igri na karte vzel vse premoženje. Zato je spravil mojega sina na vislice, tega, ki počiva pod tem obeliskom... Zdaj je vrsta na meni, da se spet maščujem; in sem storil na ta način, da sem tebe, njegovega vnuka, obdaroval s tem denarjem.

»Oh, kako velikodušen ste, gospod!«
»Velikodušen ravno ne. Polovica tega zaklada je tvojega deda in je tedaj po vsej pravici tudi tvoja. Drugo polovico pa ti dam tako, za obresti.«

»Kako naj se vam zahvalim?«
»Na noben način. Ne dam denarja za zahvalo. Ali si zadovoljen? Kaj?«

»Če sem zadovoljen? Ali sem upal kdaj, da bom v celem svojem življenju zaslužil samo stoti del tega, jaz ubogi rokodelce?«

»Toda denar je opolzek. Človek se komaj zave in že ti izgine izmed prstov. Na vsak način hočem poskrbeti za tvojo bodočnost. Če porabiš to...«

»O, kako naj to porabim, gospod!«
»In če jih vendarle porabiš... čakaj, spomni se se nečesa. Ne dam ti vsega na enkrat; bolj je na varnem, če ostane pri meni. No, ali si zadovoljen, če ti dam petdeset tisoč goldinarjev?«

»Tudi z manjšo vsoto sem zadovoljen; kot hočete, tako bom delal.«

»Teda, tu imaš petdeset tisoč goldinarjev. Kadar porabiš vse to, pridi zopet in dai ti bom še toliko, ali še dvakrat toliko, kot bom spoznal za potrebno. Ne pravim, da moraš ravno zapravljati, a ne skopari, zakaj ni je bolj ostudne stvari na svetu, ko je skopost. Kaj boš storil najprvo?«

»Napravi bom mojstersko delo, postal mojster in napravil veliko delavnico.«
»Ne bodi norec. Toliko denarja in delavnico! Za vraga, čemu pa hočeš ostati rokodelce, če si lahko neodvisen gospod!«

»Vi imate res prav; toda moj razum ni na čistem. Da, jaz postanem gospod... in se poročim...«

»To je pametno. Ali že imaš izvoljenko?«

»Imam jo... zelo pridno deklico!«
»Dobro. Potem se oženi. Zakon je velika sreča.«

»Poročim jo, poročim jo!«

»No, Bog s teboj. Kot sem dejal, če ti zmanjka denarja, poišči me in dobil boš še več.«

»Pojdite z menoj, moj plemeniti dobrotnik. Stanujte z mano!«

»Odvadil sem se ljudi in grob mojega sina me je privezal na ta kraj; zato ostanem tu... toda ne pravim ravno, da te ne bom nikdar obiskal.«

»Ni treba, da povem, da Vas bom rad videl vsak trenutek.«

»Dobro. Bodi srečen... Zdravo.«

»Bog z Vami, Bog z Vami... hvala... hvala...«

Odšel je.

»Čakaj,« sem zaklical za njim. »Čakaj. Nikomur ne povej, kje si dobil denar, ne povej nikomur, da jaz še živim... ljudje so hudobni, obiskali bi me in me umorili radi denarja, ki ga imam še pri sebi. Zato molči... če hočeš sebi dobro, Zdaj lahko greš. Veš kaj? Reci, da si dobil denar v loteriji, ali na kak drug način. No, Bog s teboj.« —

Po preteku nekaj mesecev sem obiskal mojega varovanca, Ternjevega vnuka. Njegovo stanovanje je bilo lepo, a brez razkošja. Vse pri njem je kazalo na varčnost. Ravno je sedel pri mizi, ko sem vstopil in čakal na večerjo. Skočil je kvšku in se vrgel v moje naročje.

»Bog s teboj, ljubi... stric, dovoli, da ti rečem stric, ali oče...«

»Reci mi stric, ljubi nečak. No, kako se ti godi?... res, ali si govoril s kom o meni?«

»Z nobenim, nič moja žena ne ve ničesar...«

»Poročil si se tedaj?«

»Pred enim mesecem in sem naj-srečnejši soproj.«

»Kje je tvoja žena?«

»V kuhinji.«

»Kaj dela v kuhinji?«

»Pripravlja večerjo.«

»Tvoja žena pripravlja večerjo?«

»Da.«

»Nesrečni človek! tedaj nimaš kuharice ali kuharja?«

»Moja žena je nizkega stanu, kot jaz in vajena delu, gospodarim, kakor vem in znam...«

»Čudoviče, ali ti nisem dejal, da ne bodi skopuh. Moj Bog, in ta človek pusti svojo ženo kuhati in to stanovanje... ni slabo ravno, to je res, toda tudi ne tako, da ne bi bilo lahko boljše. Spočetka je to prav, da tvoje bogastvo ne postane sumljivo; toda zdaj zapusti to stanovanje poprej ko moreš... najmi si lepše, sijajnejše, dražje in vzemi služinčad v hišo, ali razumeš? Postani gospod. Misli sem že, da ti je denar že pošel, zato sem ti prinesel še petdesettisoč goldinarjev...«

»Hvala, ljubi stric, a ne potrebujem jih še.«

»Nič ne de; ker sem jih že prinesel, pustim jih tu, na, vzemi jih.«

Dal sem vsoto.

Vrata so se odprla in žena mojega varovanca je vstopila... prijetna, ljubka, nežna, plavalasa ženica. Nje mož me je predstavil ko oddaljenega sorodnika. Večerjal sem z njima in se poslovil. Mlad mož me je spremil iz hiše.

»Zdi se mi,« sem dejal na vratih, »zdi se mi, ko da me vaša žena ne more videti; cel večer me je komaj pogledala in če je govorila z menoj, je bilo videti, ko da je njena prijaznost prisiljena.«

»Ne mislite tega, ljubi stric,« je zagovarjal svojo ženo, »ne mislite tega... to je samo sramežljivost... moja žena je boječa mala stvarica, ko vse mlade žene...«

»Nič ne de, če je tudi tako, ko sem dejal. Glavno je, da te ljubi...«

»In ljubi me!« je dejal mladi mož, »ljubi me brezmejno, dragi stric!«

»Videl sem, videl sem; na vsaki besedi in pogledu se je to poznalo.«

(Konec prihodnjic.)

Aprovizacija.

a Ljudske mesnice. Ker ni živina pravočasno došla, dobi I. in II. uradniška skupina meso v torek, dne 18. t. m. po vrstnem redu, kakor doslej.

a Meso za gostilničarje in zavode bo oddajala mestna aprovizacija v torek, dne 18. t. m. od 1 do 3 popoldne v cerkvi sv. Jožefa.

a Meso na rdeče izkaznice B bo dajala mestna aprovizacija v torek, dne 18. t. m. v cerkvi sv. Jožefa. Določen je tale red: dopoldne od 7 do pol 8 štev. 1 do 200, od pol 8 do 8 štev. 201 do 400, od 8 do pol 9 štev. 401 do 600, od pol 9 do 9 štev. 601 do 800, od 9 do pol 10 štev. 801 do 1000, od pol 10 do 10 štev. 1001 do 1200, od 10 do pol 11 štev. 1201 do 1400, od pol 11 do 11 štev. 1401 do 1600, popoldne od 3 do pol 4 štev. 1601 do 1800, od pol 4 do 4 štev. 1801 do 2000, od 4 do pol 5 štev. 2001 do 2200, od pol 5 do 5 štev. 2201 do 2400, od 5 do pol 6 štev. 2401 do konca.

Izdajatelj konsorcij »Večernega lista«,
Odgovorni urednik Viktor Cenčič.
Tiska Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani.

Opeko Živo apno Cement

v celih vagonih oddaja po primernih cenah
transportna in premošljiva trdnost

F. & A. Uher, Ljubljana

Selenburgova ulica št. 4.

Za 300.000 kron

novega pohištva

sortirano, se proda samo skupaj. Kdor rad
služi lepe tisočake, naj pošlje svoj naslov na
upravo »Večernega lista« pod šifro briljantna
kupčija.